

PREOBRAĆENJA U MAĐARSKOJ POSLE PROMENE REŽIMA*

Rezime

Interesovanje za religiju poraslo je u godinama promene režima u Mađarskoj. Sakupio sam 75 intervjuua (iz 12 crkava) vođenih sa osobama koje su se preobratile u tom periodu. U odnosu na biblijski koncept, kod intervjuisanih preobraćenika porastao je značaj ličnog odnosa sa Bogom, dok je značaj kajanja umanjen. Konverzija u smislu oslobođanja od greha ili prihvatanja dogmatskog sistema pre je karakteristična za neke slobodne crkve. Neki ljudi svoju konverziju vezuju za konkretan događaj, drugi je opisuju kao proces. Postoji veza između konverzije i vaspitanja. Ljudi koji su i u kući i u crkvi vaspitavani religiozno, nisu napustili svoju veru. Religioznost njihove okoline ih ne zadovoljava; stoga produbljuju svoju veru čitanjem Biblije i sastancima u crkvi. Drugi su napustili svoju veru, ali su potom osetili da je njihov život prazan pa su se vratili hrišćanstvu. Ljudi koji su religiozno vaspitani samo u crkvi, prekidaju vezu sa crkvom posle konfirmacije i počinju da tragaju za "istinom" u zrelijem dobu. Tradicionalni crkveni obredi često predstavljaju početnu tačku njihovog povratka. Ljudi vaspitani bez reigijskog obrazovanja najotvoreniji su za kontakte sa novim religijskim organizacijama, oni menjaju denominaciju. Motivacija intervjuisanih da se odluče za hrišćanstvo jeste težnja za nalaženjem objektivne istine, dobre zajednice, visoko standardizovanih službi, prepoznavanje svog grešnog života, Isusova uloga, kao i porodična tradicija. Dalje, postoje razlike u načinama i motivaciji pridruživanja različitim denominacijama, što je u vezi s karakterom njihovog religioznog života i misionarske aktivnosti.

Ključne reči: preobraćenje, religioznost, hrišćanstvo, misionarski rad

Religiozni život u Mađarskoj decenijama je ograničavan; u godinama promene režima, međutim, nestale su sve socijalne i političke prepreke te vrste. Interesovanje za religiju poraslo je krajem osamdesetih i u prvim godinama devedesetih godina. Tokom istraživanja sakupio sam 75 strukturisanih intervjuua

* Referat saopšten na međunarodnoj konferenciji ISORECEA, International Study of Religion in Eastern and Central Europe: 15 Years after, Budapest, 9-11 December 2004.

ljudi koji su bili konvertovani u ovome periodu, i to po najmanje 6-7 priča iz sledećih kategorija: Katoličke crkve (harizmatičke i neharizmatičke), Ustanovljenih protestantskih crkava, Slobodnih crkava (harizmatičkih i neharizmatičkih) i drugih denominacija. Na ovaj način moguće je dobiti validne izjave o karakteru pojedinih crkava, pridodatih na hrišćansku univerzalnost. Intervjuisani su izabrani slučajnim uzorkovanjem odrasle populacije.³

I. Koncept konverzije (preobraćenja) u poslednjoj deceniji dvadesetog veka u Mađarskoj

Pre nego što analiziramo priče o konverziji, moramo razjasniti značenje koncepta konverzije, i to tako što ćemo interpretacije formirane u sadašnjem mišljenju hrišćana uporediti sa biblijskom koncepcijom. Iako nismo činili nikakav direktan uticaj na ispitanike da interpretiraju svoje utiske u procesu intervjuisanja, njihovo mišljenje može biti rekonstruisano na osnovu njihovog pripovedanja.

1. Koncept konverzije u Bibliji

U Starom zavetu, jedno značenje reči *sub* u hebrejskom odgovara reči *biti kovertiran (preobraćen)* u našem jeziku.⁴ Prema tom značenju, ljudi koji su se otuđili od Jahve i kršili njegove zapovesti, vraćaju mu se, slušaju njegovu reč i povinuju se njegovim naredbama. Značajan preduslov jeste ukidanje prepreka za ovakav odnos. Pri tome, vraćanje Jahvi i ispovedanje primarni su za uklanjanje zla. U procesu vraćanja Bogu, grešnici, dakle, treba da budu podučavani Božjim putevima.⁵ U Starom zavetu, izraz konverzija podrazumeva

³ Sastav intervjuisanih varira s obzirom na godine, zanimanje, obrazovanje i mesto stanovanja. Među tradicionalnim katolicima bilo je 8 rimokatolika i jedan grkokatolik; broj katolika harizmatika iznosio je do 7 ljudi. Među intervjuisanimima 22 (21 kalvinista i 1 luteran) pripadali su ustanovljenim protestantskim crkvama; 20 adventista, 4 baptiste, jedan nazaren, jedan metodista predstavljaju neharizmatičke slobodne crkve. U slučaju protestantskih harizmatičkih pokreta, jedna osoba dolazi iz kongregacije Zion, jedna iz kongregacije Vera, dvoje ljudi iz pentakostalnog pokreta. Dva Jehovina svedoka i jedan mormon spadaju u kategoriju "sve ostalo". Četrnaestoro ljudi je došlo u dodir sa nekoliko kongregacija, tako da dobijamo druge značajne podatke o katolicima (šestoro ljudi), baptistima (troje), pentakostalcima (jedna osoba). Većina intervjuisanih aktivno je praktikovala svoju veru u vreme intervjuja. Ne možemo da govorimo o reprezentativnosti, pa sam za vreme istraživanja pokušao da izvučem ono što je karakteristično.

⁴ Pollák Kaim: *Héber-magyar teljes szótá*, Budapest, 1881, Nyomtattott Lówy és Alkalaynál Pozsonyban, p. 363–364.

⁵ Deut 4:30, 30:10; Job 22:23; 1 Kraljevi 8:47–48; Jer 3:22, 15:19, 31:19.

da ljudi napuštaju svoj grešni život i navike, što je značajan uslov za Božji oproštaj.⁶

U Novom zavetu, grčka reč *metanoia* označava konverziju u sledećem smislu: promena načina razmišljanja za 180 stepeni, od lošeg ka dobrom. Novi zavet konverziju primenjuje na sva ljudska bića. Drugim rečima, konvertit vodi život u pravcu sličnosti sa Bogom i poslušnosti, nasuprot grešnom životu. Ljudska bića sposobna su za konverziju i približavanje Bogu samo uz Hristovu pomoć; konverzija je preduslov za ulazak u Božje carstvo, jer bez toga nema oprosta ni spasenja. U Novom zavetu pojavljuje se konverziono krštenje kao nov koncept, jer je neophodna osnova i posledica konverzije.⁷ Ono znači umiranje grešnog života i obavezivanje na nov način života, koji donosi plodove konverzije (ljubav, pravda, humanost, pravednost).⁸

U Novom zavetu koncept konverzije postaje univerzalniji, jer se odnosi na svaku naciju. Uočava se da, idući od uputstava proroka Starog zaveta ka Novom testamentu taj koncept postaje sve više ličan. Naglašena je neophodnost odnosa s Bogom, ali je fokus na životnom stilu. Veza konverzije i hrišćanske istine takođe se javlja u učenjima apostola (2 Tim 2:24–25, Jam 5:19).

2. Današnji koncept konverzije i konvertovanih

A. Lični odnos sa Bogom

Većina ljudi suštinu svoje konverzije vidi u stvaranju veze s Bogom. Pokajanje je gurnuto u pozadinu dimenzije odnosa *Ja i Bog*, ali se menja životni stil kao posledica konverzije.⁹ Većina ljudi iz ove kategorije pridružila se harizmatičnim kongregacijama. Skoro polovina ispitanika, koja je vaspitana bez religijskog obrazovanja ili odrastala kao površno religiozna, imala je slično iskustvo. Ljudi preobraćeni u katoličanstvo predstavljaju značajan deo ove kategorije, i skoro polovina njih je harizmatična.¹⁰ Glavni razlog za to je

⁶ 1 Kraljevi 8:35; 2 Hron 6:26; Job 36:10; Isa 59:20; Jer 18:8, 26:3, 36:3; Ez 18:21–23, 27–28.

⁷ Balázs Károly: *Újszövetségi Szómutató Szótár*. Budapest, 1988, Logos Kiadó, p. 384–385, Varga Zsigmond: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Budapest, 1992, Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, p. 622, Kiss Ferenc: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Budapest, 1951, Református Egyetemes Konvent Sajtóosztálya, p. 109–110.

⁸ Pröhle Károly: *Lukács Evangélium*. Budapest, 1966, Evangélikus Egyetemes Sajtóosztálya, p. 74–76.

⁹ Brojevi u studiji ukazuju na serijski broj intervjua.

kalvinisti: 7, 15, 22, 41; pentakostalci: 12, 30; Kongregacije vere: 23, 28, 40, 58; adventisti: 21, 24, 26, 32, 33; katolici: 31, 42, 43, 51, 59, 65; baptisti: 49, 62; slobodni hrišćani: 39; Crkva Zion: 63.

¹⁰ U odnosu na religijsko obrazovanje i vaspitanje, razlikujemo 4 kategorije: 1. kategorija: imali su religijsko obrazovanje u porodici i crkvi, i zadržali su hrišćanstvo; 2. kategorija: imali su ozbiljno religijsko obrazovanje u porodici i crkvi, ali su prekinuli sa hrišćanstvom; 3. kategorija: vaspitani su u nereligioznim porodicama, ali su stekli

iskustvo božanskog, bazirano na ekstazičnim dešavanjima, karakterističnim za harizmatična udruživanja. Vernici to postižu pohvalama Bogu, uključujući ritmične pesme i molitve.

Susretanje s Bogom moguće je preko čitanja Biblije (ili drugih knjiga), kroz lično svedočanstvo, ali uglavnom kroz službu obožavanja¹¹ (Boga, *prim. prev.*), često povezanog sa psihološkim doživljajima; oni osećaju toplinu, ljubav i mir; u miru su sa samim sobom i bratskim ljudskim bićima. Za njih je najvažnije "uvek biti u blizini Isusa Hrista". *Nije lako biti preobraćen, ali ljudska bića su uvek sve dublje i dublje preobraćena. Jer, srce ljudi se sastoji iz tri dela. Prvo treba pustiti Boga u hodnik, posle u dnevnu sobu. Ovde treba voditi odsutnu bitku. Jer Bog želi da uđe u unutrašnju sobu, i mislim da ja sada vodim tu bitku* (24).

Oni koji su došli iz nereligioznog miljea postali ubeđeni u Božje postojanje, posle je usledio razvoj ličnog odnosa sa Bogom i prihvatanje Isusa kao spasitelja (24, 39). Ubeđenost u Božje postojanje može biti emotivne prirode; ono menja lični život čak i kad ne koincidiра s probraćenjem: *Sedeo sam u svojoj sobi i razmišljao da li Bog postoji ili ne. Desilo se da me je preplavilo Božje postojanje. Prvi put u svom životu sam razmišljao o tome da je On oko mene, da me okružuje i da postoji. Ovo iskustvo je trajalo tri dana. Ono me je promenilo, jer sam uvek bio dobar prema svima* (39). Prihvatanje Isusa znači da se njegov primer sledi. To je više od poslušnosti zapovestima, ukoliko ljudi više žele da na Boga prenesu upravljanje sopstvenim životom (59, 62, 63, 74).

3. Oslobođanje od greha i susretanje sa Bogom

Neki ljudi suštinu konverzije vide u napuštanju grešnog života i razvijanju ličnog odnosa s Bogom. To je karakteristično uglavnom za konvertite Ustanovljenih protestantskih crkava i Istorijskih slobodnih crkava.¹² Ljudi koji su obrazovani nereligiozno, iznenada shvataju da je njihov način života

religijsko obrazovanje u crkvi iz tradicionalnih razloga; posle konfirmacije nisu zadržali veru; 4. kategorija: nisu imali nikakvo religiozno obrazovanje.

Kasnije detaljnije raspravljam o karakteristikama svake navedene kategorije.

Od 9 ljudi iz prve kategorije, njih dvoje; od 9 ljudi iz druge kategorije, njih troje; od sedmero ljudi iz treće kategorije, njih troje; od 31 u četvrtoj kategoriji, njih 14.

U ovoj grupi su 5 katolika (2 harizmatika), dvoje ljudi iz Kongregacije vera, 2 kalvinista, 2 baptista, 1 adventist, 1 pentakostalac i 1 slobodan hrišćanin.

¹¹ Biblija, druge knjige: 7, 15, 33, 39, 41. Službe, sastanci: 12, 21, 22, 28, 30, 31, 32, 33, 39, 40, 49, 63, 65. Lična svedočanstva: 24, 42, 51, 58, 62.

¹² Baptista: 1, 8, 75; adventista: 35; kalvinista: 41, 53, 56, 60, 61; katolik: 4, 64; metodista 14.

S obzirom na kategorije: dvoje pripada 1. kategoriji, niko 2. kategoriji, jedna osoba 3. kategoriji, i deset ljudi 4. kategoriji.

neodgovarajući, i shvataju značaj Isusove uloge, dok se u aktivnim hrišćanima budi neophodnost ličnog odnosa s Bogom i oslobađanja od greha.

Vežu između dva faktora ispitanici prikazuju na sledeće načine:

- Oni uviđaju svoje grešno postojanje. Kako nisu sposobni da se sami oslobode svojih grešaka, potreban im je Božji oprostaj i prihvatanje Isusa kao spasioca. Oni prihvataju Božju milost i veruju u večni život. Kajanje i prepuštanje sopstvenog života Bogu dešava se paralelno. Isus Hristos je model njihovog načina života - smatraju da je u toku konverzije ličan odnos sa Njim odlučujući (1, 35, 53, 60, i 61).

- Oni iznenada shvataju da su, zbog svog grešnog života udaljeni od Boga, pa zbog toga ne mogu da iskuse Njegovu ljubav. Ipak, oni mogu da ličan odnos s Bogom uspostave prihvatanjem Isusa kao Spasioca i - prihvataju njegove namere u svom životu (npr. 4). Oni su sigurni u svoje spasenje kroz ličan odnos sa Hristom, jer on je umro zbog njihovih greha i time ih izbrisao (8, 14). Iskustvo susreta sa Bogom može da rezultira napuštanjem greha (41).¹³

- Osoba iznenada shvata da je grešna: uviđa paralelu između prihvatanja Božjeg postojanja, Hristovih uputstava i Hristovog učenja. U isto vreme, lični susret s Bogom ozbiljan je zahtev da bi gresi bili oprošteni (75).

4. Oslobađanje od greha

U pričama o konverziji, ljudi - koji su živeli u "užasnom" grehu - uglavnom naglašavaju raskid sa svojim lošim navikama. Adventisti su ovde prezastupljeni, jer ideja oslobađanja od greha, zavisnosti i loših navika za ove vernike ima suštinski značaj, delimično iz dogmatskih razloga.¹⁴ Tokom pokajanja oni se suočavaju sa činjenicom da nisu sposobni da se promene, te stoga lečenje posledica greha poveravaju Bogu.

5. Istina

U nekoliko slobodnih crkava, u kojima dogme imaju odlučujuću ulogu, poznavanje dogme istaknuto je paralelno sa kajanjem i odlukom u korist Boga, što radikalno menja život.¹⁵

6. Formalno

Konverzija ne prouzrokuje nikakvo dublje iskustvo za neke sledbenike ustanovljenih crkava.¹⁶ Njihov religiozni život jeste aktiviran u nekim aspekti-

¹³ Primititi u slučaju 56 i 64 da je napuštanje greha kod poslednje osobe trajalo duže.

¹⁴ Adventisti zabranjuju konzumiranje alkohola, duvana i meso nečistih životinja, zapisano u Levijatima. Neki od njih ne odobravaju konzumiranje mesa uopšte.

¹⁵ Adventisti: 10, 18, 34, 36, 38, 69; Kongregacija vere: 40; Jehovini svedoci: 46; baptisti: 1. Jedna osoba pripada prvoj kategoriji, dvoje drugoj i četvoro četvrtoj.

ma, ali hrišćansko učenje predstavlja samo delimično inspiraciju za njihov život. Većina njih posećuje "kurs" o krštenju ili konfirmaciji. U povoljnim slučajevima, oni odlaze na mise nedeljom, ali bez ličnog odnosa sa Bogom ili kajanja. Jedan kalvinista definiše vrlo karakteristično ideju ljudi koji pripadaju ovoj kategoriji: "Verujem u religiju, verujem u Boga i sada je sve OK" (54).

II Proces konverzije

1. Konverzija povezana sa konkretnim slučajem

Četvrtina ljudi koja nema religiozno obrazovanje vezuje svoju konverziju za konkretne događaje. Većina je osećala da je njihov život prazan, pa je tragala za smislom. U njihovom slučaju, zavetovanje da će slediti Hrista desilo se brzo i povezano je sa definisanim događajem. Skoro polovina ljudi koja je zadržala svoju veru povezala je konverziju sa konkretnim dešavanjem: iznenada su otkrili da je njihovo hrišćanstvo formalističko i sebe su zavetovali Hristu.¹⁷ U ovoj kategoriji su najviše zastupljeni ljudi koji su se pridružili slobodnim crkvama, jer je u njihovim metodama evangelizacije naglašen momenat odluke.

Većina ljudi koja ovde pripada susrela se s Bogom, i bila je oslobođena greha kroz hrišćanski program. Jedan mlad čovek ovako je opisao svoje iskustvo sa baptističkog sastanka: *Jasno sam shvatio da grešim, da sam grešan i da nisam sposoban da to prevaziđem jer uvek činim iste greške. Ali sam onda shvatio da mi je potreban Njegov oprost, i odlučio sam da bih želeo da vodim takav život kakav nam je Isus pokazao svojim životom i primerom... Onda sam odlučio da bih želeo da živim svaki dan sa Bogom, oslobađajući se od greha i prihvatajući vrline zapisane u Bibliji: dobrotu, srčanost i vernost* (1).

Međutim, konverzija se može desiti i kroz lično svedočenje (8, 51 i 64). To je karakteristično za neke harizmatične denominacije, koje zahtevaju odlazak na sastanak da bi moglo da se dogodi preobraćenje. Oni često ni ne razumeju šta se tamo desilo. Slučaj jednog mladog čoveka čiji je prijatelj kovertovan dobar je primer. On je pitao svog prijatelja: *Šta treba da učinim da bih i ja bio konvertovan? Rekao mi je da treba samo da čitam Bibliju i da će me on povesti na sastanak za vikend, i da mogu tamo da se konvertujem* (40). Brzo odlučivanje je centralno u emotivnim i ekstazičnim sastancima, na kojima je intelekt gurnut u pozadinu.

¹⁶ Katolici: 45, 47, 57; luterani: 52; kalvinisti: 3, 16, 54, 72. Dvoje ljudi je u drugoj kategoriji, troje u trećoj kategoriji i troje u četvrtoj.

¹⁷ 1, 8, 25, 28, 30, 40, 49, 51, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65. Baptisti: njih petoro, Kongregacija vere: dvoje ljudi, pentekostalci: 2, katolici: 3, kalvinisti: 2, Crkva Zion: jedna osoba. Osmoro nije imalo nikakvo religijsko vaspitanje i obrazovanje, troje ljudi je zadržalo svoju veru sve vreme.

2. Proces

Većina ispitanika svoje preobraćenje opisuje kao proces. Ima čak i ljudi koji ga smatraju apsolutnim. Koverzija je proces koji se odvija u životu svakog pojedinca. Barem je ja tako vidim. To nije nikada jednostavan izliv osećanja. *U svakoj prilici sam čula dosta dobrih stvari, pa sam sada entuzijasta. To je bio slučaj kada se pojavio Bil Graham, i ljudi su čuli dosta toga dobrog. Ljude privlači gužva. Da, ali oni posle dođu do mirovanja. Stoga prava konverzija nije nikada delo trenutka, već proces* (66). Ovde se posebno mogu ubrojati konvertiti u okviru osnovanih crkava i slobodnih crkava (adventisti, metodisti), jer je emocija gurnuta u pozadinu a mnogo se više bavi hrišćanskim učenjem, ono je više naglašeno.

Neki od njih su bili pod uticajem jednog ili više konkretnih događaja - to ih je odveo do konverzije, do priznavanja svog grešnog postojanja i prihvatanja Isusa kao spasioca.¹⁸ Za druge su prvi koraci naročito vredni, a oni se kasnije produbljuju kroz istraživanje Biblije i/ili lično svedočenje (10, 15, i 56). Veliki broj ljudi donosi mnoštvo privremenih odluka dok ne dođu do konačne. *Posle je postalo stvarno da se Božja milost i unutrašnji mir stalno obnavljaju, dan za danom, i nikada ne jenjavaju. Zaista, svoj život sam prepustio Isusu i od sada mogu da kažem da sam Hrišćanin* (14). Trenutak najviše vredan sećanja, za one koji su već bili upoznati sa hrišćanstvom, jeste kada se, u kulminaciji ovog procesa, oni odluče u korist Boga, i prekidaju sa grešnim životom (39, 50, 53, 55 i 56).

Iskustvo preobraćenja većine bilo je postepeno i "neprimetno": oni ne mogu da se sete konkretnog događaja koji bi mogao da odredi vreme njihove konverzije. Proces može da se desi čitanjem Svetog pisma i/ili preko veze sa prijateljem hrišćaninom i/ili posećivanjem službi.¹⁹

Većina ljudi koja je pristupila slobodnim crkvama, gde se praktikuje krštenje odraslih, smatra krštenje značajnom fazom. Duhovno krštenje ispunjava značajnu ulogu kod harizmatika. Naravno, katolički harizmatici ne spominju krštenje vodom. Zanimljivo je da se slično dešava i kod onih denominacija gde se praktikuje krštenje zagnjurivanjem u vodu: *Krštavanjem vodom postajemo deo cilja koji je imala Hristova smrt, sahrana i vaskrsenje. U duhovnom krštenju, gde se ljudska bića mole jezicima (prayers in tongues), oni zaista postaju Božja deca, jer postoji stih u Bibliji da su oni koje vodi Sveti Duh Božja deca. I kada se ljudsko biće krsti Svetim Duhom... ono apsolutno kontaktira sa Bogom. Stoga nema vezu sa Njim samo preko svog uma, već*

¹⁸ 10, 14, 22, 23, 29, 31, 39, 48, 50, 55, 56, 75. Adventisti: 1, metodisti: 1, kalvinisti: 5, Crkva Boga: 2, katolici: 1, slobodni hrišćani: 1, baptisti: 1.

¹⁹ 2, 4, 6, 7, 12, 15, 17, 18, 19, 27, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 50, 53, 54, 57, 59, 67, 68, 73, 74. Katolici: 8, mormoni: 1, kalvinisti: 3, pentekostalci: 1, Jehovini svedoci: 2, nazareni: 1, adventisti: 3.

Božanski Duh može i da mu se obrati (23). Ovaj događaj povezan je s izuzetnim telesnim eksperimentima, te je stoga upečatljiviji. Devojka ga opisuje na sledeći način: Molitva je bila predivna. Svako je osetio Božje prisustvo... Pesme su bile tako divne. Zvuk pesama je bio drugačiji. Rekla bih da su anđeli sišli među nas. Sve je pevalo u slavu Boga... Bila sam u stanju obožavanja Boga. Digla sam ruke, dajući celo moje biće Bogu. Iznenada, sva moja snaga je nestala. Pala sam na stolicu, iako me niko nije dodirnuo. To je smirivanje duha... ali sam se osetila sigurno jer sam osetila da je to Božje delo. I moja usta su se sama pokrenula. Nikakav napor, nikakav mišić nije sudelovao u tome. Moja usta su počela da se pokreću, ali nisam ja izgovorila te reči koje su izašle iz mene. Kasnije sam ih artikulisala (39).

3. Specijalni načini približavanja procesa konverzije

Neki konverziju smatraju procesom koji traje do danas, jer njihov način života jeste promenjen ali on još nema onakav karakter kakav je potreban da bi se bilo hrišćanin (19, 23). Drugi ukazuju na neophodnost svakodnevne konverzije jer ljudi greše svakog dana (3). Neki ljudi vezuju konverziju za konkretni period, ali smatraju da su neophodna svakodnevna odricanja. *Nemoguće je jednostavno otići kući posle konverzije, sedeti i čekati na promenu u svom životu. To ne ide. Ako se ne možete odreći svakodnevnog života, a želite posvećenje, Bog ne može da deluje u Vašem životu... Ne može da bude gospodar Vašeg života, minuta Vaše svakodnevne (49).*

Kada uporedimo biblijski koncept konverzije sa savremenim pogledima, vidimo da je naglasak pomeren. Kod savremenih konvertita, više je naglašen momenat ličnog odnosa s Bogom, što je povezano sa tim da danas ljudi Boga smeštaju u "egzil", u "unutrašnjost crkve". Ponekad čak i hrišćani "veruju da je Bog neverovatan". Druga tendencija je umanjivanje naglaska na radikalnom suočavanju sa grehom i lošim načinom života. Pozadina toga je da se koncept konverzije iz Biblije širi ne samo na intelekt, već na čitav ljudski život, uprkos činjenici da se način života i mišljenja današnjih konvertita značajno menja.

III Religijsko vaspitanje i obrazovanje, i konverzija

1. Ljudi obrazovani religijski u porodici i crkvi, koji su zadržali hrišćanstvo

Roditelji (retko bake i deke), praktikujući svoju veru i idući redovno u crkvu, svoju decu obrazuju religijski. U porodici i kongregaciji naučeni su da se mole, naučili su brojne priče iz Biblije. Oni čak i u odraslom dobu žive u skladu

s učenjima svoje crkve.²⁰ Ljudi koji pripadaju ustanovljenim crkvama zvanično su primljeni u crkvu (konfirmacija). Oni nisu zadovoljni religijom svoga okruženja i situacijom u kojoj se nalazi njihova vera - oni žele istinsko hrišćanstvo umesto nedeljnog (14, 55, 48 i 70). Drugi su osetili da je njihov život u krizi: problemi u braku, razvod, usamljenost, smrt (18, 3, i 60). Mnogi ljudi iznenada shvate stvarnu situaciju svog duhovnog života - u religijskom dijalogu ili na sastancima njihove denominacije. Započinju da ozbiljno čitaju Bibliju u potrazi za rešenjima svojih problema i traže pomoć svoje kongregacije (ili osobe).²¹ Prateće pojave konverzije su prepoznavanje značaja redovnog odnosa sa Isusom Hristom, osećanje da je spasenje sigurno, odbacivanje greha iz prošlosti, i svakodnevno čitanje svetih spisa. Dešava se i da oni duhovnu obnovu svog religioznog život dožive u drugim denominacijama ili ekumenskim udruživanjima. Zbog toga se kritički odnose prema životu svoje kongregacije, ali većina njih zadržava svoju religiju zahvaljujući tradicionalnim razlozima, verujući u njenu obnovu (18, 17).

2. Ljudi koji su u porodici i crkvi ozbiljno podučavani religiji, ali su prekinuli sa hrišćanstvom

Neki ljudi su obrazovani religijski i u kući i u crkvi - slično gore pomenutoj kategoriji. Oni su učili molitive i biblijske priče. Ljudi koji pripadaju ustanovljenim crkvama učestvovali su u religijskom podučavanju, koje ih je pripremalo za konfirmaciju.²² Jedan deo njih u detinjstvu nije voleo da ide u crkvu. Oni su samo čekali da odrastu da bi vodili sopstveni život, što znači da bi odustali od takvog načina života (13, 69). Drugi raskidaju sa crkvom zbog karijere ili jednostavno sledeći socijalne trendove (21, 34 i 52). Ti trendovi doprinose njihovoj odluci da imaju negativna osećanja prema crkvi (zaprepastili su ih neki crkveni zvaničnici i vernici). Neprijatno predstavljanje Boga (niz zabrana, vatra pakla) takođe ih je udaljilo od crkve. Smatraju da su religijsko poučavanje i odlazak u crkvu isprazni. Nisu osećali nikakav ličan odnos prema Bogu. Nemila dešavanja u porodici ili nedostatak jake veze sa roditeljima mogu da doprinesu ovakvom gubitku vere. Posle promene političkog režima prekid se često dešavao kod tinejdžera ili mladih odraslih ljudi usled iskušenja novog sveta (naročito zabave) ili ambicije ka nezavisnosti (i traženja izlaska iz trenutne situacije) karakteristične za ovaj period njihovog

²⁰ U ovoj kategoriji bila su tri kalvinista (3, 55, 60), nazaren (14), grkokatolik (70) i rimokatolik (51).

²¹ Čitanje Biblije (18), kampovi za omladinu, konverzacija (14), Biblija i religiozne knjige (55), konverzacija, čitanje Biblije (48), konverzacija, kampovi (60).

²² Adventisti: 13, 21, 34, 69; Crkva 63; Kongregacija vere: 58; Jehovini svedoci: 46; kalvinisti: 71, 74; luterani: 52

života.²³ Umesto hrišćanskog načina života i ideologije, neki ljudi tragaju za idejama baziranim na drugačijem konceptu. Ovu ulogu mogao je da ispuni marksizam-lenjinizam tokom pedesetih sve do sedamdesetih, kao i religijski i filozofski trendovi Dalekog Istoka, kontrola uma, joga itd., krajem osamdesetih.²⁴ Život drugih ljudi bio je usmeren prema svakodnevici (npr. porodici, poslu) (74). Život bez Boga pokazao se kao besciljan i prazan za njih. Nova ubeđenja - ako su i imali ikakva – bila su nesposobna da ispune prazninu; stoga su ih, korak po korak, napuštali. Duhovne krize mogu biti povezane s ozbiljnim problemima u svakodnevnom životu (npr. pogoršavanje stanja u braku, razvod, teške bolesti, itd.). Osetivši se usamljenima i uplašenima pred neizvesnom budućnošću, okretali su se hrišćanstvu očekujući da ono reši njihove probleme.²⁵

Posećivanje nekadašnjih denominacija izgledalo im je najjednostavnije. U slučaju ustanovljenih crkava, prvi korak za njihove članove često je bio vraćanje tradicionalnim navikama (krštenje dece, unuka; upisivanje dece i unuka na religijsku nastavu, konfirmacija, venčanje i sahrana). Naročito su kontakti sa parohom i kongregacijom ostvarivani preko dece i unuka. Takođe je stimulatивно delovalo evociranje uspomena iz detinjstva i mladosti, kao i svedočanstva prijatelja ili rođaka koji su zadržali svoju religiju. Sem ličnog odnosa sa Bogom, biblijske istine i voljene zajednice, tradicija je igrala značajnu ulogu u povratku Bogu.²⁶ U slobodnim crkvama, zbog njihove doktrine, nisu se javili motivi krštenja ili konfirmacije dece i unuka. Religijski život baziran na malim grupama rezultira jačim međuljudskim odnosima (npr. prijateljstvo) u malim denominacijama, što čini da faktor zajedništva utiče na povratak religiji. To je potpomognuto neposrednim kongregacionim životom, koji je okrenut čoveku. Ako nisu pretrpeli nikakvu povredu u kongregaciji, ljudi koji su se razočarali u "život u svetu" ("life in the world"), osećali se usamljenim, tragali za duhovnom podrškom, lakše nalaze put povratka. U okviru ove kategorije, duhovno iskustvo i stavljanje svog života u Hristove ruke jesu odlučujući faktori, sem života u zajednici i istinitosti učenja.²⁷

²³ Strah od sveštenika i crkve u detinjstvu (69); strah od Boga jer im je stalno ponavljano da nije dozvoljeno raditi određene stvari (40); osećanje da nije neophodno ići u crkvu (58, 63); strah od Boga jer je osoba stalno plašena vatrama pakla (46); odlazak od kuće, gde se nije živelo religijski (74).

²⁴ Ezoterizam, budistička škola, prirodno lečenje (69), prirodno lečenje (13), učlanjenje u Mađarsku socijalističku radničku partiju (21, 34), upoznavanje s istočnjačkim idejama (48).

²⁵ Gutitak bračnog druga i nepostojanje podrške iz okruženja (21), želja za jakom vezom (13), nepostojanje prave svrhe u životu (58), razvod, ostrakizam iz ranije crkve, traženje istine, Boga (46), teška bolest (71), teška bolest i zamalo smrt sina (52), osećanje da je život prazan (74).

²⁶ Reformisane crkve poučavaju u Božjoj reči. Poznavanje samo ove crkve (71); fasciniranost ljubavlju; pripadnost kalvinizmu zbog rođenja u ovoj religiji (74).

²⁷ Zbog ljubavi ljudi (63); zbog uticaja Isusove ljubavi (58).

Mogu se uočiti četiri puta ka priključenju drugim denominacijama:

1. Jedni uspostavljaju kontakt sa denominacijom preko ličnih veza (susedi, prijatelji, kolege, rođaci, nepoznate osobe). Koriste više vremena da razgovaraju sa njima i da ovi svedoče o svojoj veri. Od njih mogu da dobiju knjige ili časopise. To može da bude deo isplaniranog programa ili serije povremenih sastanaka. Kasnije odlaze u crkvu i pridružuju se denominaciji.²⁸

2. Pošto su dobili poziv, odlaze na program u crkvu, koji ih fascinira. Rezultat je da počinju da odlaze i na druge sastanke, a posle se zvanično pridružuju. Pozadina toga otvaranja mogu da budu i povrede koje su doživeli u nekadašnjoj denominaciji (13, 21).

3. Neki ljudi koji su pripadali ustanovljenim crkvama bili su odbijeni od ljudi iz tih crkava da obave određene ceremonije (npr. krštenje njihovog deteta, sahrane), jer nisu praktikovali svoju veru. Oni smatraju te ceremonije značajnim iz tradicionalnih razloga, tako da odlaze u neku drugu ustanovljenu crkvu. Veza može da postane aktivna i trajna ako je osoba bila u fazi traženja a nova crkva odgovarala njenim očekivanjima.²⁹

4. Posle dužeg traženja oni nalaze sadašnju denominaciju. Dešava se da je osoba doživela konverziju u okviru svoje nekadašnje crkve, koja može biti denominacija njihovog detinjstva (58). Motivacioni faktori za pridruživanje novoj denominaciji mogu biti:

a) Druženje, gde nalaze ljubav i razumevanje (34, 52, 69).

b) U toj crkvi nailaze na način života prikazan u Bibliji (13, 34, 46, i 69).

c) U denominaciji se praktikuje efektivna evangelizacija (58).

3. Ljudi vaspitani u nereligioznoj porodici, ali su zbog tradicije obrazovani religijski, u crkvi

Deo mađarskog društva održava površan odnos sa crkvom; retko idu u crkvu (samo o velikim praznicima), ne mole se, ne čitaju Bibliju ni religioznu literaturu; međutim, insistiraju na konfirmaciji svoje dece iz tradicionalnih razloga. Zatim, primili su osnovno znanje o veri u crkvi i nekoliko molitava u porodici (od majke, bake). Deca su prisiljavana da posećuju ove programe. Na kraju, prekidaju odnos sa crkvom posle konfirmacije. Atmosfera u društvu posle 1950. godine značajan je momenat u njihovoj odluci, jer se učilo da su religiozni ljudi "glupi", i bili su diskriminirani čitavog života (12, 16, 22, 28, 50, 54, i 69). Religijsko obrazovanje ostavilo je trag na njihovo sećanje. Uz to, bilo je ljudi koji su bili ohrabrivani da nastavu svoje prekinuto religijsko obrazovanje, što im je pomoglo da izgrade jaču vezu sa crkvom (16, 50 i 69).

²⁸ Preko komšija (69), kolega (34), posete dva nepoznata mlada čoveka (46).

²⁹ Zbog razvoda su odbačeni od nekadašnje crkve (46). Sveštenik njihove nekadašnje crkve odbio je da krsti njihovo unuče (52).

Počeli su da tragaju za "istinom" u periodu svog zrelog doba. Izbor bračnog partnera može da pomogne ljudima da se vrate hrišćanskom načinu života. Ako bračni partner predano praktikuje drugu veru, to može da uzrokuje promenu denominacije. Prvi korak nazad, u tradicionalnu crkvu, često uključuje tradicionalne ceremonije (venčanje, krštenje, religijsko obrazovanje dece); to može da pomogne obnovi odnosa sa Bogom i crkvom. Sem toga, svedočanstvo prijatelja i/ili nepoznate osobe može da probudi interes za Bibliju. Religiozna ubeđenost te osobe utiče na izbor denominacije. Ako pripadaju istoj crkvi, ili ako je osoba koja utiče na njih okrenuta ekumenizmu, ljudi koji tragaju često se vraćaju svojoj nekadašnjoj crkvi. Usamljenost ih čini otvorenim prema programima koje organizuje sadašnja grupa, gde ih najpre privlači duh zajedništva, ali se kasnije zainteresuju i za dogme (12, 22, 28, 50 i 54).

Ako nisu zadovoljni svojom crkvom, oni tragaju za novom kongregacijom. Pošto dobiju neke informacije iz svog okruženja ili prime poziv, oni učestvuju u sastancima neke druge religiozne grupe. Njihovu pažnju naročito bude programi praćeni ogromnom propagandom ili spektaklima. Jedan od načina pridruživanja denominaciji jeste da osoba koja nije hrišćanin a koja je uticajna u svom krugu prijatelja, uspostavlja vezu sa nekom religioznom grupom, i onda ceo taj krug biva podstaknut da promeni život (12, 22 i 28).

Prvo su ljudi koji imaju površno religijsko znanje podstaknuti zajedničkim životom religijske zajednice, ljubavlju, formalnim delovima službe (npr. muzikom). Zahtev za slaganjem, za prihvatanjem biblijske istine i ličnog odnosa sa Bogom - često se javlja kasnije. Lična psihička isustva (osećanje radosti, toplina u telu) pomažu u odluci. Smatraju i da je važno da kritički ispitaju crkvu na osnovu Svetog pisma, pre svoje konačne odluke. Stoga nivo prenesenog učenja nije zanemarljiv faktor. Drugi stavljaju naglasak na druženje umesto na doktrinu. U ovoj kategoriji u ustanovljenim crkvama snažno je insistiranje na tradiciji.³⁰

4. Ljudi obrazovani nereligijski

Većina Mađara odrastala je bez religioznog obrazovanja. Njihova veza sa crkvom je bila ograničena na krštenje. Većina ljudi vaspitana je u ateističkim porodicama. Nisu imali nikakvo mišljenje o crkvi ili je ono bilo negativno. Oni su se sa religijom susreli u školi, preko jedne ili dve osobe, ili pak preko rođaka, uopšteno preko ljudi koje dobro poznaju. Nekolicina njih stekla je nešto malo znanja o religiji u svojim porodicama. To nije imalo nikakav uticaj na

³⁰ Svidela im se služba: 12, 28; dobar život u zajednici: 12, 22, 28; ljubav, psihička, emotivna iskustva (osećanje topline u telu): 12, 28; olakšanje, radost, pronalazak Isusa: 12; iskren odnos sa Bogom: 22; istina, nalaženje odgovora na njihova pitanja: 12; visoko standardizovano učenje: 54 i tradicija: 16, 22, 50, 69.

njihovu sudbinu, ali ipak smatramo da "bačeno seme" deluje indirektno, jer se u periodima kriza/potruga javlja kao motivacioni faktor.³¹

Većina ljudi obrazovanih nereligiozno prijavila je egzistencijalnu krizu kao rezultat konverzije, što je rezultiralo traganjem za rešenjem. Teške lične probleme možemo da posmatramo u sledećim oblastima:

- Porodični život, veza (10, 24, 29, 32, 37, 39, 40, 66 i 72)
- Gubitak najbližeg srodnika (15, 33)
- Teške bolesti, nesreće (24, 29, 36, 64, 66)
- Problemi na radnom mestu (27, 32)
- Bolesti zavisnosti (24, 56)
- Psihički problemi (24, 30)
- Osećanje usamljenosti (9, 11, 15, i 24)

Većina ljudi preživljava nekoliko ovih elemenata zajedno.

Duhovna potraga za izlazom iz situacije može se primeniti paralelno, često nezavisno, na probleme u svakodnevnom životu. Ove osobe se upoznaju sa različitim duhovnim i religijskim školama. Značajna većina stupa u kontakt s istočnjačkim religijama, filozofskim pravcima, okultizmom i pravcima prirodnog lečenja, koji nisu u saglasnosti sa Hrišćanstvom. Paralelno s ovim, veliki broj ljudi čita i Sveto pismo sa kraćim ili dužim prekidima, ali nedostatak razumevanja predstavlja im problem. Preko Biblije iznenada shvataju da trendovi isključuju jedan drugog. Na kraju, oni biraju hrišćanstvo. Drugi su počeli da se mole. Upoznavanje sa hrišćanskom denominacijom ili hrišćaninom, podstiče da raskinu sa misticizmom. Veliki deo borio se sa psihičkim teškoćama kada su se odrekli duhovne, okultne zavisnosti (2, 8, 10, 24, 26, 37, 48, 56 i 67). Mali broj ljudi, bez okultnih i ličnih veza, pokušava da preko Biblije nađe rešenje za svoje probleme i molitvama se vraća Bogu. Lični primeri hrišćana mogu da utiču na njihovu želju da slede Isusa, bez direktnog kontakta. Posle dužeg ili kraćeg perioda dolazi njihova tvrdnja da pripadaju hrišćanskoj zajednici (5, 7, 33, 45 i 75).

Kod ljudi koji tragaju za rešenjem, kontakti sa crkvama mogu da se dogode na sledeće načine:

1. Stupaju nezavisno u dodir sa kongregacijom, na vlastitu inicijativu, prijavljuju se za religijsko obrazovanje i onda pristupaju. Drugi to čine zbog odluke roditelja. Ponekad roditelji čak počinju sa obavljanjem religiozne prakse izučavajući religiju preko svoje dece. Ima i onih koji odlaze na religiozne službe, što ih polagano vodi na put konverzije (7, 19, 29, 41, 43, 44, 47, 49, 56, 59, 66, 69 i 75).

2. Dolaze u dodir sa crkvom preko ličnog poznanstva. To se može desiti preko prijatelja, bliskog rođaka (roditelj, dete, bračni partner) ili kolege.

³¹ Adventisti: 5, 9, 10, 11, 24, 27, 29, 36, 37, 44, 62; baptisti: 1, 8, 75; katolici: 4, 31, 39, 40, 42, 43, 45, 47, 59, 64, 65, 67; pentekostalci: 30; Kongregacije vere: 23, 29; mormoni: 17; Jehovini svedoci: 17; kalvinisti: 15, 19, 20, 41, 53, 56, 61, 66, 72, 73.

Planirana misija bazirana na ličnom svedočanstvu rezultira, kod nekih ljudi znanjem o Bogu, jer su oni "podsvesno" čekali da im se neko obrati. Pre kontaktiranja kongregacije ili crkve, u oba podtipa se odigrala jedna ili više konverzija. Najubedljiviji argument je primer načina života poznanika. Slika o crkvi osobe koja se evangelizuje igra značajnu ulogu u izboru denominacije. Osoba s ekumenskim stavom im dopušta da biraju kongregaciju, dok drugi tip želi da ih pridobije ne samo za Boga već i za sopstvenu denominaciju (2, 3, 6, 8, 10, 15, 17, 20, 24, 27, 29, 30, 31, 35, 40, 42, 53, 64, 65, 72 i 73).

3. Pošto su učestovali u programu denominacije, primaju poziv na sastanak evengelizacije u denominaciji, i kasnije joj se pridružuju (5, 32, 33, 36, 37 i 38).

Iz intervjuja se vidi da paralelno sa slabljenjem religijskog obrazovanja, slabi porodična tradicija. Dalje, zajednica, prijatelji i istina imaju sve veću ulogu u procesu odlučivanja. Praktično, ljudi bez religijskog vaspitanja i obrazovanja u denominaciji su najotvoreniji za stupanje u dodir sa ljudima čija im je religija nepoznata, i za odlazak na njihove sastanke. Kod njih se češće javlja "sreća". Ljudi obrazovani bez religije najčešće zvanično menjaju denominaciju. Tragajući za rešenjem posećuju brojne denominacije, bez obavezivanja.³² Emotivni momenti igraju veću odluku u njihovom odlučivanju nego dogmatski (5, 6, 10, 17, 20, 26, 35, 38, 41, 43, 44, 61 i 62). Kod konvertita bez religijskog obrazovanja može se primetiti "dvojno članstvo": nekolicina su članovi dve denominacije, ili idu na službu druge denominacije a da nisu članovi (3, 20, 41, 59 i 72).

IV Motivacije odlučivanja za hrišćanstvo

Motivaciju za odlučivanje u korist hrišćanstva, delimo na sledeće kategorije:

1. Spoznali su "objektivnu istinu", koja čini mogućim život po uzoru na Bibliju; dobili su odgovore na svoja pitanja (5, 8, 13, 20, 24, 25, 26, 27, 35, 38, 40, 43, 46, 54, 70 i 71).

2. Život u zajednici im je važan, tu su prihvaćeni. Vole vesela raspoloženja i porodičnu atmosferu (3, 4, 5, 8, 9, 10, 12, 15, 17, 19, 23, 29, 30, 31, 34, 39, 40, 43, 47, 50, 56, 61, 62, 63, 65, 69, 70, 73 i 74).

3. Visoko standardizovane religijske službe, bazirane na logičnim propovedima, koje podstiču i ljudsko srce, kao i povoljan utisak sa liturgije (12, 20, 23, 28, 29, 39, 40 i 44).

³² 8 (Munova sekta, katolici harizmatici, baptisti), 17 (katolici, Jehovini svedoci), 22, 61 (baptisti, Kongregacija vere, kalvinisti), 30 (katolici, pentekostalci), 39 (slobodni hrišćani, Kongregacija vere, katolici), 40 (Kongregacija vere, katolici), 44 (baptisti, adventisti), 49 (baptisti, adventisti), 56 (Kongregacija vere, istočnjačke religije, kalvinista), 62 (katolik, kalvinista, baptista).

4. Psihološki aspekt gde osoba iznenada shvata Isusovu ulogu u spasenju, i da je grešna. U slučajevima harizmatičnih organizacija, ovde možemo da uključimo i iskustvo sa Svetim pismom (1, 4, 7, 8, 10, 14, 22, 23, 25, 28, 31, 32, 33, 35, 39, 41, 42, 45, 48, 49, 53, 56, 58, 61, 62, 63, 64, 67 i 70).

5. Porodična tradicija (16, 22, 31, 51, 55, 57, 59, 69, 71 i 74).

V. Konverzija i svakodnevni život

Konverzija utiče na svakodnevni život intervjuisanih osoba. Stupanj promene dosta zavisi od prošlosti osobe. Kod ljudi koji su odrastali u dodiru sa religijom, menja se suština odnosa s Bogom. Osim toga možemo da opazimo promenu, koja privlači pažnju njihove okoline.

Većina konvertita moli se redovno i čita Sveto pismo i drugu religijsku literaturu. Aktivno učestvuju u službama svoje denominacije, često pomažu u službi (1, 4, 5, 8, 9, 21, 27, 39, 40, 44, 46, 47, 48, 49, 51, 53, 58, 61, 62, 69 i 71). Postaju otvoreniji u svojim odnosima sa bližnjima; imaju više strpljenja za rođake i kolege i mole se za druge. Svedoče o svojoj veri. Promenio im se krug prijatelja; način govora im postaje drugačiji (4, 6, 7, 11, 12, 18, 27, 29, 30, 39, 50, 51, 53, 58, 61, 62, 63 i 73). Nema više straha u njihovom životu. Srećniji su. Odbacili su zavisnosti i ovozemaljske stvari, npr. diskoteke, barove i zabave. Promenile su se njihove vrednosti. Imaju cilj i misiju u životu (1, 7, 8, 12, 18, 19, 21, 24, 28, 31, 42, 45, 48, 49, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 69 i 70).

Okolina konvertita reaguje na razne načine. Porodica, prijatelji, kolege, većina ljudi koja se "iz sveta" pridružuje slobodnim crkvama, reaguje negativno. Kasnije se mire sa njihovom odlukom. Prihvatanje je prisutno ako se osoba sa konverzijom odrekla i bolesti zavisnosti. Drugima je priređena "pomešana dobrodošlica".³³ Društvo je tolerantnije prema ljudima koji se pridružuju ustanovljenim crkvama. Većina prihvata njihovu odluku, i skoro polovina ima pozitivno mišljenje. Nekolicina prijavljuje negativne reakcije, uglavnom zbog ponovnog krštenja ili opasnosti koje ono nosi.³⁴ S druge strane, ukoliko više ljudi iz okoline bira takav put, može se očekivati manje negativnih reakcija (11, 12, 20, 41, 45, 53, 58, 69, 71, 73 i 74).

³³ Negativna reakcija: 27 (porodica, radno mesto), 2, 5, 17, 21, 28, 49 (porodica), 10 (smatrani su glupima), 9 (smatrani su sektašima), 62 (prijatelji), 1, 29, 44 (porodica, prijatelji). Pozitivna reakcija: 11 (neki ljudi su želeli da ga slede zbog njegovog novog načina života), 8, 30 (porodica). Različito ili neutralno: 12, 46, 58 (prijatelji negativno, religijsko okruženje pozitivno).

³⁴ Negativno: 4, 31, 39, 67, 73 (porodica), 54 (porodica zbog ponovnog krštenja). Pozitivno: 42, 45, 47, 52, 55, 64, 71. Različito ili neutralno: 22 (smatrani su sumnjivim), 61 (ljudi su bili iznenađeni), 53, 60 (porodica pozitivno, kolege negativno), 50 (otac je to smatrao mladalačkim ludilom), 7, 57, 65, 69, 70, 74 (otac je bio uplašen što su prešli u drugu veru).

VI. Specifičnosti denominacija u konverziji

Postoje razlike u načinima i motivima pristupanja različitim denominacijama, što je povezano sa karakterom njihovog religioznog života i misionarske aktivnosti.

Prema pričama o konverziji, misija ustanovljenih crkava se zasniva na njihovim tradicionalnim institucijama. One brojne ljude pridobijaju preko krštenja dece, veronauke, konfirmacije, venčanja i sahrane, što je često vrlo korisno sredstvo da se ponudi i roditeljima ili rođacima. Odbijanje tradicionalne ceremonije može da rezultira okretanjem ljudi drugoj ustanovljenoj crkvi, i da tamo postanu aktivni članovi. Pošto su ustanovljene crkve poznate, imaju građevine i institucije u celoj zemlji i učesnici imaju anonimnost u toku službe, ljudi koji nemaju religiozno iskustvo redovno ih posećuju (4, 20, 41, 43, 45, 47, 50, 52, 53, 59, 65, 67, 69 i 71).

Neophodno je praviti razliku između tradicionalnih i harizmatičkih kretanja u Rimokatoličkoj crkvi. Deo katoličke omladine koja praktikuje svoju veru (pre svega katolički harizmatici) redovno kritikuje tradicionalne navike, što je pokazatelj izvesne otuđenosti Katoličke crkve od društva (30, 31, 39, 43, 45, 54, 67 i 70). Uprkos tome, intervjuisani su upamtili veronauku i druge programe za decu kao nešto pozitivno. Neki ocenjuju veru pozitivno, jer se mogu osloboditi tereta (47, 57, 65, 67 i 69). Dobra druženja (tj. pronalaženje prijatelja) i molitve naglašeni su kod katoličkih harizmatičnih grupa. Različite vidljive forme dolaska Svetog duha (proročanstva, molitve i pevanje jezikom, ozdravljenja) privlačne su za jedne, ali odbojne za druge. Entuzijastična omladina, pesme uz gitaru i dinamične pohvale Bogu posebno privlače mlade ljude. Pripadnici katoličkih harizmatičnih grupa imaju izraženiju svest o misiji nego tradicionalni katolici (31, 39, 40, 42, 43, 64 i 67).

U slučaju Kalvinističke crkve, sem misije fokusirane na tradicionalne rituale (npr. sahrana, krštenje, konfirmacija), možemo da kao upečatljive, naglasimo i tzv. "nedelju odmora", programe za decu i omladinu. Mnogi ljudi su se okrenuli jevanđelju zbog fleksibilnosti paroha i njihove okrenutosti ljudima. Njihova jednostvna i časna služba, kao i religijska čistota i pridržavanje suštine učenja takođe su značajni faktori koji utiču da se osobe odluče za crkvu (3, 7, 15, 16, 19, 20, 22, 41, 50, 55, 56, 60, 61, 66, 71, 72, 73 i 74).

Religiozni život slobodnih crkava i misionarska aktivnost variraju. Oni u Mađarskoj zavise od vremena, procesa eklezijalizma i njihovog stava prema harizmatičkim trendovima. Lična odluka ima odlučujući značaj za pridruživanje denominaciji. Nemoguće je roditi se u slobodnoj crkvi. Tradicija se može primetiti kod denominacija koje su se najranije pojavile u Mađarskoj (nazareni, baptisti, adventisti i metodisti), ali i kod njihovih članova može se javiti iskustvo konverzije, s tim što je njen karakter drugačiji od karaktera konverzije onih ljudi koji se pridružuju ovim denominacijama "iz sveta" (14, 18, 25 i 63).

U slobodnim crkvama deca se takođe podučavaju Bibliji, ali učestvovanje u tome deo je kongregacionog života, koji je u harmoniji sa svakodnevnim porodičnim životom. Lični odnos je druga karakteristika njihove misije. Stoga osobe s njima dolaze u dodir preko ličnih svedočanstava njihovih članova. To se može desiti spontano ili po utvrđenom rasporedu. Jehovini svedoci baziraju svoju misiju na ličnoj evangelizaciji, ali oni to rade svesno i na osnovu rasporeda, i onda preuzimaju inicijativu razgovarajući o Bibliji. Vernici većine slobodnih crkava primenjuju spontanu tehniku svedočenja: susedima i poznanicima svedoče o hrišćanstvu svojim životom i rečima. Iz intervjua se vidi da misija adventista ima specifičnu prirodu. U njihovom slučaju, institucionalne forme evangelizacije (poziv na dešavanja evangelizacije) imaju važnu ulogu, zajedno sa ličnim svedočenjem, gde opada značaj ličnog odnosa.

Moć misije slobodnih crkava leži u podučavanju i pomoći ljudima da se odluče za Hrista (23, 36, 37, 39, 40 i 43). Ove denominacije su izgrađene po principu malih kongregacija (ili malih grupa) i mogu da stvore porodičnu atmosferu više nego ustanovljene crkve (1, 5, 6, 8, 9, 12, 18, 23, 26, 27, 29, 30, 32, 34, 38, 39, 40, 49, 62 i 69). Motivi iz učenja i životnog stila baziranih na Bibliji javljaju se kao faktor pri odlučivanju ljudi za slobodnu crkvu, ali oni imaju veći značaj u slučaju neharizmatičnih slobodnih crkava (6, 10, 13, 17, 35, 38, 44, 46, 62 i 69). Moć službe i psihološkog iskustva snažnija je u harizmatičnim denominacijama (12, 23, 28, 29, 30, 39 i 40).

Kod adventista sedmog dana prihvatanje istine glavni je motiv odluke, zajedno sa životom zajednice i ličnim odnosom sa Bogom, jer se "pravi hrišćanin" drži Božjih zapovesti (uključujući i Subotu), naredbi (npr. pridržavanje zdravstvenih uputstava³⁵) i živi u skladu sa Biblijom. Pripadanje crkvi je, izgleda, misija njenih vernika (2, 5, 9, 10, 11, 13, 21, 24, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 44, 49 i 69). Kod baptista, učenje ima drugorazrednu ulogu u poređenju sa životom u zajednici i ličnim odnosom sa Bogom, jer je učenje, ekumenski prihvaćeno, bazirano na propovedima (1, 8, 25, 62 i 75). U harizmatičnim denominacijama učenje (intelekt) gurnuto je u pozadinu u poređenju s emocijama. Ove kongregacije privlače ili odbijaju ljude duhom svojih religijskih službi, pre svega muzičkim instrumentima koje tamo koriste. Učesnici koji stupaju iz svakodnevice, Boga susreću često zahvaljujući ekstazičnim dešavanjima (molitve i pevanje, propovedanje, smirivanje Svetog Duha, lečenje i izbacivanje demona) u toku službe. Obožavanje sa gitarama i drugim modernim instrumentima privlači generacije odrasle uz pop i rok muziku. Stoga se promena denominacije najčešće dešava kod pripadnika ovih denominacija. Većina harizmatičnih grupa ne pridaje značaj denominacijskim granicama (12, 23, 28, 29, 30, 58 i 63).

³⁵ Vidi fusnotu 13.

VII Zaključak

Većina ljudi smatra da je suština njihove konverzije u živom odnosu sa Bogom, naročito kod onih koji su pristupili harizmatičnim denominacijama, ili ljudi koji nisu obrazovani religijski ili samo površno religijski. Odnos sa Bogom važan je kao i oslobađanje od greha kod ljudi koji su pristupili protestantskim i neharizmatičnim slobodnim crkvama. Prihvatanje "istine" i oslobađanje od greha izraženo je kod denominacija kod kojih doktrina ima važnu ulogu. "Formalni konvertiti" čine značajan deo u ustanovljenim crkvama. Većina ljudi koja vezuje svoje preobraćenje za neki konkretan događaj pristupila je slobodnim crkvama, jer u njihovim misionarskim metodama odluka za Hrista ima značajnu funkciju. Većina konvertita svoje preobraćenje opisuju kao proces. Zatim, oni se ne sećaju nijednog konkretnog događaja koji bi mogli da označe kao datum konverzije. Neki od njih su spomenuli da jedno ili više konkretnih iskustava ima značajnu funkciju/je u konverziji. Mnogi ljudi iz slobodnih crkava označavaju krštenje kao suštinsku fazu svoje konverzije. U harizmatičnim denominacijama ustanovljeno je duhovno krštenje.

Brojni konvertiti koji su obrazovani religijski u porodici i crkvi, uvideli su da je njihov religiozni život neodgovarajući a neki od njih su osetili da im je život u krizi. Kasnije, ti ljudi koji su zadržali staru veru, iznenada uviđaju pravo stanje svoga života, u toku religijskih razgovora i susreta, i započinju da praktikuju aktivniji i ličniji religiozni život. Ljudi koji su prekinuli sa religioznim životom, zamenili su hrišćanstvo nekom drugom ideologijom, ili posvetili svoj život svakodnevici. Oni zatim nalaze da im je život bez Boga prazan, i paralelno sa tim susreću se sa problemima u svakodnevnom životu. Povratak hrišćanstvu doživljavaju kao rešenje. Insistiranje na tradicionalnim navikama može biti prvi korak u povratku nekadašnjoj denominaciji, u slučaju ustanovljenih crkava, dok u slobodnim crkvama ključnu ulogu igra prijateljstvo. Egzistencijalna kriza može biti značajan korak u traženju rešenja, kod ljudi koji su obrazovani nereligiozno. Možemo da uvidimo vezu između religioznog obrazovanja i promene denominacije. Što je osoba manje obrazovana, veća je verovatnoća da će promeniti crkvu. Lutanje između crkava najčešće je harizmatičan događaj, gde emocije guraju u pozadinu dogmatski element. Doktrine igraju manju ulogu pri odlučivanju za Hrišćanstvo, nego lični odnos sa Bogom ili dobra atmosfera u zajednici.

Ne možemo da izvučemo brojne zaključke iz 75 intervjuova, ali se mogu videti faktori koji utiču na ljude u njihovom odlučivanju za Boga i za određene denominacije. Iz priča o konverziji, spoznajemo uticaj misije i religioznog života crkava, i života tragajućih ljudi. Možemo da napravimo skicu društvene recepcije evangelizatorskih pokušaja. Ljudi su od hrišćanstva očekivali da reši njihove lične probleme i obnovi njihov pogoršan odnos sa Bogom i bližnjima. To nagoni ne samo individue već i crkve da tragaju za rešenjima, ako žele da u 21 veku društvo vrata Hristu.

LITERATURA

- Babbie, Earl: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest, 1998, Balassi Kiadó
- Balázs Károly: *Újszövetségi Szómutató Szótár*. Budapest, 1988, Logos Kiadó
- Gereben Ferenc: *Vallásosság és egyházkép – Interjúk tükrében – (Vallomások a vallásról)*. Budapest – Csikszereda, 2004, Kerkai Jenő Egyházsociológiai Intézet
- Kiss Ferenc: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Budapest, 1951, Református Egyetemes Konvent Sajtóosztálya
- Morel Gyula: *A jövő biztosabb, mint a múlt*. Budapest, 1995, Egyházforum Kiadó
- Pollák Káim: *Héber-magyar teljes szótár*. Budapest, 1881, Nyomtatott Löwy és Alkalaynál Pozsonyban
- Rajki Zoltán: A Békés megyei adventista megtérési történetek elemző vizsgálata 1945 és 1956. közötti években. *Theológiai Szemle*, 2000/2. 108-111. oldal
- Pröhle Károly: *Lukács Evangélium*. Budapest, 1966, Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály
- Ravasz László: *Az Újszövetség magyarázata I.* Budapest, 1991, A Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya
- Tomka Ferenc: *Intézmény és karizma az egyházban*. Budapest, 1997, A Magyar Katolikus Püspöki Kar Lelkipásztori Intézetének Kiadója
- Varga Zsigmond: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. Budapest, 1992, Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya

Zoltan Rajki
Hungary

Conversions in Hungary after the Change of Regime

Summary

Interest in religion increased in Hungary in the years following the change of regime. I collected 75 interviews from people (from 12 churches) being converted during these years. The importance of personal relationship with God in conversions among interviewed people rose compared to the Bible's concept, while the role of repentance reduced. Conversion as getting free from sin or as accepting a dogmatic system is rather characteristic of some free churches. Some people connected their conversion to a concrete event; others described it as a process.

There is a relation between the conversion and upbringing. People educated both at home and in the church religiously did not leave their faith. The religiosity of their environment did not satisfy them; therefore they developed a deeper faith through reading the Bible and through participating in church meetings. Others left their faith but having felt their life empty, they returned to Christianity. People educated only in the church religiously broke off relation with their church after the confirmation and they started to search for "the truth" in their adulthood. Traditional church ceremonies often meant the starting point of returning for them. People brought up without religious education are the most open to make contact with new religious organizations and to change their denomination.

Interviewed peoples' motivation in their decision in favor of Christianity was finding objective truth, good community, high-standard services, recognizing their sinful life and Jesus' role as well as family traditions. Furthermore, there are differences in the ways and motivations of joining different denominations which relate to the character of their religious life and mission activity.

Key word: Conversion, Religiousness, Christianity, Mission